

Modern Olimpiyat Oyunlarının Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik, Yasal, Çevresel ve Sürdürülebilirlik Açısından Bir Çerçevesi*

Yusuf AYDIN¹, Aygül Çağlayan TUNÇ², Bekir Erhan ORHAN³

¹İstanbul Aydın Üniversitesi. <https://orcid.org/0000-0003-3251-8958>

²İstanbul Aydın Üniversitesi. <https://orcid.org/0000-0003-1686-7509>

³İstanbul Aydın Üniversitesi. <https://orcid.org/0000-0002-3149-6630>

To cite this article/ Atf için:

Aydın, Y., Tunç, A. Ç., Orhan B. E. (2023). Modern olimpiyat oyunlarının politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal, çevresel ve sürdürülebilirlik açısından bir çerçevesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 118-131.

Özet

Modern olimpiyat oyunları düzenlenmeye başladığı 1896 tarihinden itibaren ev sahibi ülkeler açısından oldukça önem arz etmektedir. Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmanın ilk etapta maddi kazanç sağlamak gayesiyle olduğu düşünülmektedir. Ancak konu düşünüldüğü kadar basit ve sığ değildir. Olimpiyat oyunları gibi büyük organizasyonlar ev sahibi ülkeler açısından birçok açıdan kazanç sağlama aracı olarak görülmekte ve oyunlar esnasında bu yönde faaliyet gerçekleştirilmektedir. Ev sahibi ülkeler adeta olimpiyatları ülkelerinin güzelliklerini bütün dünyaya gösterme aracı olarak kullanma eğilimindedirler. Her ülkenin kendi imajını düzeltmek, değiştirmek ve geliştirmek için bütün dünyanın yakından takip ettiği bir spor organizasyonunu bunun için araç olarak kullanmak istemesi son derece beklendi bir durumdur. Bu düşünceler ışığında çalışmanın amacı olimpiyatların düzenlendiği kent üzerindeki etkileri birbirinden farklı noktalardan değerlendirmek olmaktadır. Çalışma amaçları doğrultusunda farklı kaynaklardan alanyazın taraması yapılarak keşifsel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla alanyazın taraması yapılmış ve olimpiyat oyunlarının etkileri; siyasal, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal, çevresel ve sürdürülebilirlik başlıkları altında değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda; olimpiyat oyunlarını sadece ekonomik açıdan bir kazanç olarak görüp oyunlara talip olmak değil, o organizasyona ev sahipliği yapıldığında ekonomiden, sosyal hayata, çevresel etkilerden spor mirasına kadar çok geniş bir çerçevede değerlendirilmeli ve bu yönde planlar yapılmalıdır. Ayrıca olimpiyatlar düzenlendikten sonra da aktif olarak kullanılabilir tesis ve mekanların inşası olimpiyatlara ev sahipliği yapılma ihtimalini artırarak olimpiyat mirasa zemin hazırlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Olimpiyatlar, Olimpiyat Oyunları, Pestle, Pestle Analiz

* Bu çalışma 7-9 Ekim 2023 tarihleri arasında “7. Uluslararası Akademik Spor Araştırmaları Kongresi’nde” “Olimpiyat Oyunlarının Düzenlendiği Kent ve Üzerindeki Etkileri: Pestle’s Analiz Yöntemi” başlığıyla sunulmuştur.

A Political, Economic, Social, Technological, Legal, Environmental and Sustainability Framework of the Modern Olympic Games

Abstract

The modern Olympic Games have been of great importance for the host countries since 1896 when they started to be organized. It is thought that hosting the Olympic Games is primarily for financial gain. However, the issue is not as simple and shallow as one might think. Giant organizations such as the Olympic Games are seen as a means of earning in many ways for the host countries and activities are carried out in this direction during the games. Host countries tend to use the Olympics as a means of showing the beauty of their countries to the whole world. It is highly expected that every country wants to use a sports organization, which is closely followed by the whole world, as a tool to correct, change, and improve its image. In light of these considerations, this study aims to evaluate the effects of the Olympics on the city where it is organized from different points of view. In line with the objectives of the exploratory research was conducted by conducting a literature review from different sources. For this purpose, a literature review was conducted and the effects of the Olympic Games were evaluated under the headings of political, economic, social, technological, legal, environmental, and sustainability. As a result of the data obtained; the Olympic Games should not only be seen as an economic gain, but should be evaluated in a very wide framework from economy to social life, from environmental impacts to sports heritage, and plans should be made in this direction. In addition, the construction of facilities and venues that can be actively used after the Olympics are organized will increase the likelihood of hosting the Olympics and prepare the ground for the Olympic legacy.

Keywords: Olympics, Olympic Games, Pestle, Pestle Analysis

GİRİŞ

Bilindiği üzere modern olimpiyat oyunları ilk olarak 1986 tarihinde Atina’da düzenlenmiştir. O tarihlerde Baron Pierre de Coubertin modern olimpiyat oyunlarını hem spor branşlarının gelişimini sağlamak hem de spor ile kişisel ve kültürel değişimi tanıtmaya gayesi içerisinde olarak düzenlediği bilinmektedir (Girginov ve ark., 2005). Ancak günümüzde artık olimpiyat oyunlarına en sahipliği yapmanın sadece bu amacı gütmeye başladığı düşünülmektedir. Uluslararası organizasyonlar düzenledikleri ülkelerin kendilerini iyi gösterme çabası içerisinde girdikleri bir arena haline gelmiştir. Birden fazla ülkenin milli takımlar bünyesinde mücadele ettiği pek çok spor organizasyonu bulunmaktadır. Ancak olimpiyatları hem 1986 gibi eski sayılabilecek zamanlarda ortaya çıkması hem de bünyesinde birden fazla branşı barındırması nedeniyle yıllar içerisinde en popüler spor organizasyonları arasında yerini almıştır. Her ülke gerek olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmak gerekse de olimpiyatlarda yer alan branşlarda başarı sağlayarak tüm dünyaya kendi ülkesinin başarısını göstermek istemektedir. Özellikle olimpiyat oyunlarının savaş gibi olumsuz sonuçlara yol açacak olaylar dışında başka yöntemlerle milletlerin birbirlerine üstünlük sağlama çabalarının tezahürü olduğu düşüncesi bu güdüyü destekler niteliktedir. Olimpiyat oyunlarına katılan ülkelerin birçoğunun kabile başkanı olarak devlet başkanlarının etkinliklerde yer alması ne denli büyük bir organizasyon olduğunun somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Yurdigül ve Ayhan, 2018).

Alanyazın incelendiğinde, olimpiyat oyunlarına dair yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak ekonomik etkilere odaklandığı görülmektedir (Düzen ve Kargün, 2022; Cebeci ve Zülfüoğlu, 2022; Wolfe ve ark., 2023; Han ve ark., 2022). Ancak yasal düzenlemelerin, sosyal, teknolojik ve hatta politik açılardan etkilerinin değerlendirildiği çalışmaların sayısının yetersiz görülüşü bu çalışmaya olan ihtiyacı doğurmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın nihai amacı, modern olimpiyat oyunlarının politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal, çevresel ve sürdürülebilirlik başlıkları açısından etkilerinin değerlendirmesini gerçekleştirmek olmuştur.

YÖNTEM

Araştırma Evren/Örneklem

Araştırmanın evren ve örneklemini modern olimpiyat oyunları oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın yöntemi olarak geleneksel değerlendirme yaklaşımı benimsenmiştir.

Alanyazın incelemesi sonrası elde edilen verilerin belirli başlıklar altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar belirlenirken “Pestle” yönteminden yararlanılmıştır. PEST modelinde tasarlanan dört faktör şunlardır: Politik, Ekonomik, Sosyal ve Teknolojik. Ancak PEST modelinin başarısı, çeşitli uzantılara ve eklemelere yol açmıştır. Bu uzantılar dahilinde yeniden yorumlar da katılarak Çevresel, Yasal faktörler de bu değerlendirme sürecine dahil edilerek model PESTLE olarak da anılmaya başlanmıştır (Ward, 2005). PESTLE analizi, üzerinde inceleme yapılan konuyu politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal ve çevresel açıdan değerlendirmek için kullanılan bir yöntemdir. PESLE analizi ismi, bu faktörlerin İngilizce baş harflerinin (Political, Economical, Social, Technological, Legal, Environmental) birleştirilmesi ile oluşmaktadır. Model, dinamik ve rekabetçi iş ortamının değerlendirme sürecinde yardımcı olur (Perera, 2017). Sorunları güçlü yönler, zayıflıklar, fırsatlar ve tehditler olarak belirten

SWOT analizinin aksine, bir PESTLE analizi sorunları siyasi (P), ekonomik (E), sosyal (S), Teknolojik (T), yasal (L) ve çevresel (E) olarak sınıflandırır ve değerlendirir (Basu, 2004). Olimpiyat oyunlarının değerlendirilmesinde “PESTLE” yöntemine ek olarak, olimpiyatlar oyunlarını düzenleyen kent için oldukça önemli olduğu vurgulanan sürdürülebilirlik (S) kavramı da eklenmiştir. Yazar tarafından bu kısaltma “PESTLES” olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme sonucunda elde edilen veriler; siyasi, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal, çevresel ve sürdürülebilirlik başlıkları altında değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Siyasi Açıdan Değerlendirme:

Spor, ulusal duyguları sıradan insanlara benimsetmenin en etkili araçlarından biridir ve bu sayede olimpiyat oyunları milli kimliği oluşturma ve ifade etmenin önemli bir aracı olarak kullanılmaktadır (Coşkun, 2007). Spor ve siyaset arasında uzun yıllardır bağlantı olduğu bilinmektedir ancak olimpiyat oyunları organizasyonun büyüklüğü itibariyle en politik spor olayını temsil etmektedir (Grix, 2013). Ortaya çıkış amacı itibariyle birbirinden farklı etnik kökene mensup devletlerden oluşan insanları birleştirip bütünleştirme gibi bir işlev görmesi planlanan sportif etkinlikler, zamanla her milletin başka milletlere kendi üstünlüklerini göstermelerine hizmet etmeye başlamıştır (Şahin, 2010). Olimpiyat oyunlarına dair siyasi olaylar ilk kez 1908 Londra oyunlarında ortaya çıkmıştır. İngiltere ve ABD arasında geçmişe dayanan siyasi çekişmeler olimpiyat oyunlarına da sıçramış ve İngiltere, ABD bayrağını olimpiyat tesisine asmamıştır. Bu olay üzerine resmi tören sırasında ABD bayrağı taşıyan Ralph Rose Kral VII. Edward’ın önünde bayrağı yere eğmemiştir (Koryürek, 2003). Bu sayede İngiltere’nin davranışına misilleme yapılmıştır. Özellikle sporun 1. Dünya savaşıdan sonra uluslararası bir olgu haline gelmesiyle birlikte (Arnaud ve Riordan, 2013), devletler tarafından yumuşak güç stratejisi ile uluslararası arenada saygınlık kazanma ve ülkelerini küresel olarak sergileme sürecine açıkça fayda sağladığı görülmektedir (Grix, 2013). 1930’lu yıllara gelindiğinde Berlin Olimpiyat oyunlarının düzenlenmesini engellemek amacıyla boykot hareketleri ortaya çıkmıştır. 1935’te Paris’te “Comité International pour le respect de l’esprit olympique” kuruldu. İngiltere, Fransa, Hollanda, İskandinav ülkeleri, İsviçre, Çekoslovakya ve Belçika’da İşçi ve İşçi Partisi başkanı da dahil olmak üzere bir çok üyesi vardı (Kessler, 2011). Bu birlik Berlin olimpiyat oyunlarını boykot etmek amacıyla kurulmuştur. Siyasal alanda olimpiyat oyunlarının ehemmiyeti arttıkça, bir branştaki olimpiyat takımının başarı ya da başarısızlığı resmi olmayan madalya sayılarından ölçülmeye başlandı (Guttman, 1988). Bu durumun olimpiizm ruhuna gölge düşürdüğü düşünülmektedir. Diğer taraftan Rusya’nın Afganistan’ı işgal etmesi, ABD’nin Rusya’ya karşı boykot kararı almasına yol açmış ve 1980’de Rusya’nın bir şehri olan Moskova’da düzenlenen olimpiyat oyunlarına katılmamasını sağlamıştır. “Başkan Carter’ın 1980’de Olimpiyatları boykot etme kararını diplomatik bir silah olarak kullanması, oyunların masum karakterinin uluslararası mücadeleye dahil olmasına yol açtı” (Guttman, 1988). Rusya’nın bu karara misillemesi ise 1984 Los Angeles olimpiyatları ile olmuştur.

Rusya cephesinden bakıldığında ise olimpiyatlar komünizmin yaygınlaştırılması amacı güdüyordu. Özellikle kapitalist uluslara karşı kazanılan başarılar resmi amaçlar arasındaydı ve her bir zafer ideolojik üstünlüğün bir sembolü gibiydi (Guttman, 1988). Tarihte zaman zaman

görülen bu olayların yanı sıra, 1896'dan beri hemen hemen tüm olimpiyat törenlerinde politik yansımalar olmuştur. Aslında politikanın spor organizasyonlarının içine girmesinde olimpiyat oyunları yalnız değildir. Ama büyük kitlelere ulaşmada hiçbir spor organizasyonu olimpiyatlar kadar başarılı olamadığından politika diğer organizasyonlara göre en fazla olimpiyat oyunlarına yansımıştır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 1988 Olimpiyatları'ndan sonra Oyunları boykot eden ülkelerin IOC'den ihraç edileceğini ve sonraki hiçbir Olimpiyat'a davet edilmeyeceğini açıklamıştır (Koryürek, 2003). Bu karar ile birlikte olimpiyat oyunları üzerinden gerçekleştirilen siyasi hamlelere ket vurulmuştur.

Ekonomik Açıdan Değerlendirme:

Günümüz dünyasında bütün spor etkinlikleri ve organizasyonları için çok büyük bütçeler harcanmaktadır. Şüphesiz bütün spor organizasyonları arasında olimpiyat oyunları çok değerli bir yere sahiptir. Geçmişte oyunlar bir eğlence ve fiziksel egzersiz için araç olarak görülüyordu ancak günümüzde bu kavramın önemli ölçüde değişime uğradığı düşünülmektedir. Bundan tam 39 yıl önce düzenlendiği kente ilk para kazandıran olimpiyat ABD'de düzenlenen Los Angeles Olimpiyat Oyunları olmuştur. Bu sayede olimpiyatlar aracılığıyla dünya yeni bir ekonomik kaynağı keşfetti (Hashmi, Fida ve Alhayky, 2008). Bu tarihe kadar olimpiyatlar düzenlendiği kente ekonomik olarak kazanç sağlamamıştır. Oyunların düzenlendiği kentte sporcular, medya çalışanları, taraftarlar ve turistlerin yaptığı harcamalar küçük-orta ölçekli şirketlerin kar maksimizasyonlarını artırarak olimpiyatlar aracılığıyla yerellikten küreselliğe geçiş yapmalarına neden olmuştur. (Çolakoğlu ve Peçenek, 2020). Diğer taraftan artan harcamalar ve ülkeye döviz girmesi, artan ürün fiyatları, etkinliğin başarısız olma ihtimali ve ekonomik maliyeti, gayrimenkul değerinde artış ve iş-ticaret gelişimini tetikler (Raj ve ark., 2009) Olimpiyat oyunları gibi devasa spor etkinlikleri 1984 tarihten itibaren adeta ekonomik olarak bir canlanma kaynağı olarak görülmeye başlanmıştır (Hashmi, Fida ve Alhayky, 2008). Bu bağlamda, kentsel yenileme çalışmalarını meydana getiren kenti canlandırmanın en iyi yolunun olimpiyat oyunlarını düzenlemek olduğu fikri ortaya çıkmıştı (Brunet, 1995). Ancak bu ekonomik faydalar ve kenti yenilene fikrinin beraberinde ortaya çıkardığı bazı maliyetler olacaktır. Essex ve Chalkley (2010)'da belirttiği gibi ülke yetkililerinin olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapma arzusu ne kadar güçlü olursa olsun, beklenen tüm sonuçlar mutlaka faydalı değildir.

“Yuvana Hoş geldin” sloganıyla düzenlenen 2004 Atina Olimpiyat Oyunları için eski ve yeni tesislerle birlikte toplamda 36 tesis geliştirilmiştir. Atina'da mevcut 75.000 kişi kapasiteye sahip olan olimpik stadyum açılış ve kapanış seremonilerini düzenlemek için yeniden tasarlanmış ve mimari açıdan etkinliğin saygınlığının artırılması sağlanmıştır (Çolakoğlu ve Peçenek, 2020). Olimpiyat oyunlarını düzenleyebilmek için gerçekleştirilen tesisleşme hareketi ekonomik açıdan Yunanistan'ı bir takım zorluklarla karşı karşıya getirmiştir. “2004 Atina Olimpiyat Oyunları öncesinde International Monetary Fund (IMF), Dünya Bankası ve Avrupa Birliği tarafından yayınlanan yıllık raporlarda Yunanistan ekonomisinin istikrarsız ve kırılgan olduğu belirtilmiştir. 1,6 milyar Dolar'a mal olması planlanan 2004 Atina Olimpiyat Oyunları'nın 15 milyar Dolar'a mal olması kırılgan gösterilen Yunan ekonomisi üzerinde derin ve olumsuz bir etki bırakmıştır” (Çolakoğlu ve Peçenek, 2020). Bu durum beraberinde birden fazla yorumu getirmektedir. Öncelikle olimpiyat oyunlarının düzenlenmesinden sorumlu olan Atina Organizasyon komitesinin (ATHOC) organizasyonun planlama

aşamasında başarısız oldukları gibi basit bir yorum yapılabilir. Ancak diğer taraftan olimpiyat organizasyonlarının büyüklüğünün maliyetleri hesaplamada öngörmeyi zorlaştırdığı düşüncesi de akıllara gelmektedir. Her iki durumda da olası problemlere karşı ek bütçe planlamaları yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal Açıdan Değerlendirme:

Sporun sosyolojik olarak tanımı, spor pratiğinin tarihsel ve uluslararası boyutlarıyla ilgili sorunları gündeme getiriyor (Giulianotti, 2015). Bu sorunlar arasında olimpiyat oyunlarının da yer aldığı düşünülmektedir. Olimpiyat oyunlarının düzenlendiği kent üzerindeki sosyal etkilerine bakıldığı zaman özellikle kentteki insanların spor aktivitelerine ilgi ve katılım düzeyini artırdığı görülmektedir. (Ritchie, 1984). Bu durum Coubertin'in modern olimpiyatları düzenlemeye başlamasının amaçlarından birinin gerçekleştiğine işaret etmektedir. Bu tarz organizasyonlar bölgesel gelenekleri ve değerleri güçlendirmenin yanı sıra yerel gururu ve topluluk ruhunu artırabilirler (Essex, Chalkley, 2010). Açılış ve kapanış seremonisinde düzenlenen yerel kıyafetler eşliğinde yapılan danslar bu duruma örnek olarak verilebilir. "Diğer taraftan olimpiyat oyunlarının sosyal açıdan ev sahibi şehrin tanıtımına katkı, toplumsal kalkınmayı destekleme ve iş olanaklarını artırma gibi etkileri söz konusudur. Bu olumlu etkilerin yanı sıra göç, adaletsiz gelir dağılımı ve toplumsal yaşam tarzının bozulmasını da tetikleyebilir" (Raj ve ark., 2009). Olumlu sosyal etkilerin yanı sıra olumsuz etkiler de göz ardı edilmemelidir.

Nazi rejimi 1 Nisan 1933'te "Yahudi Boykotunu" ilan etmesinin ardından, IOC Başkanı Henri de Baillet-Latour, Alman hükümetinden olimpiyatlara katılacak olan bütün sporcuların eşit olduğu olimpiyat tüzüğünde belirlenen değerleri onurlandıracağına dair yazılı bir garanti istedi. Bu durum özellikle yahudi veya siyahi sporcuların toplum içinde kötü muamele görmeyeceğini temin etme adına atılmış bir adımdır (Kessler, 2011).

Olimpiyat oyunlarının sosyal açıdan bir diğer etkisi ise olimpik eğitim kavramıdır. Olimpik eğitim kavramı ilk kez 1970'lerde ortaya çıkmıştır. Olimpik eğitime dair uygulamaları ilk olarak Almanya 1972 Münih olimpiyatları aracılığıyla başlatmış ve bu eğitimi daha sonra Montreal Olimpiyatları ile Fransa takip etmiştir. (Georgiadis, 2010). O tarihten itibaren olimpik eğitim programı ev sahibi ülkenin olimpiyatlara hazırlık çalışmaları arasında yerini almıştır.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarını düzenlemek isteyen şehre bir eğitim programı oluşturması şartı ile birlikte Brezilya'da Transforma programı hayata geçirilmiştir. 2016 yılında Brezilya'da düzenlenecek olan olimpiyat oyunları için 2013 yılında Rio Olimpiyat komitesi eğitim, kültür ve sürdürülebilirlik amacıyla bir Transforma programı başlatmıştır. Bu programın amacı olimpik oyunları eğitim programı içerisinde dahil ederek gençlerde bir dönüşüm arzusu uyandırmaktır (Dos Santos, 2018). Olimpik eğitim programları ile olimpizm düşüncesi okul müfredatlarına dahil edilerek uzun vadede o kentin insanların sportif farkındalık düzeyini artıracığı düşünülmektedir.

Teknolojik Açıdan Değerlendirme:

Küreselleşmenin hayatımıza girmesi ile birlikte her disiplin bir takım değişikliklere maruz kalmaktadır. Spor da bu değişikliklerden nasibini almaktadır. Değişen ve gelişen teknoloji ile

beraber spor müsabakalarının kurallarında, ekipmanların ergonomisinde ve müsabakaların yayınlanmasında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı olimpiyat oyunları sırasında yaşanmaktadır. 1960 Roma olimpiyatları ile birlikte heyecan yaratan yeni değişiklik, görüntüleri canlı yayın için dünyanın dört bir yanına gönderebilen uydu teknolojisinin geliştirilmesi olmuştur (Abel, 2012). Bu teknoloji 1960'ların başında kullanılmaya başlanmasıyla, olimpiyatların öneminin ve takip edilebilirlik düzeyinin önemli ölçüde arttırdığı düşünülmektedir. Özellikle ekstrem sporlar için güvenli antrenman ve müsabaka ortamı ortamının gerekli olduğu branşlarda sporcuların kendilerini geliştirmek ve üst düzey performansa ulaşabilmek için bir çok teknoloji sisteminin kullanıldığı bilinmektedir (Camkıran ve ark., 2021). Örneğin atletizm, yüzme, yelken ve kano/kayak yayınlarına sanal grafikler eklendi. Bu grafikler sayesinde sporcular antrenman yaparken müsabaka alanında izlenimi edinmektedirler. Yol bisikleti, dağ bisikleti bisikleti, maraton, binicilik ve triatlon için yüksek çözünürlüklü formatta üç boyutlu (3D) haritalar uygulandı. Yelken ve kano/kayak etkinliklerinde teknelerin yerini tespit etmek için GPS kullanıldı (BOCOG, 2008). Bu gelişmeler sayesinde ise sporcuların yer ve yön tespitinde daha etkin ve verimli performans sergiledikleri düşünülmektedir.

Küreselleşme ile birlikte spor alanında yaşanan gelişmeler aynı zamanda ülke ekonomilerine de katkı sağlamıştır. Yaşanan teknolojik gelişmeler ülke çapında yayılmakla kalmadı, aynı zamanda ilgili sektörlerde daha fazla ekonomik büyümeyi teşvik etti (Noor, Fukushige, 2018). “3D teknolojisinin getirdiği yeniliklerle, birçok hammadde sayesinde çok farklı sahalarda üretim gerçekleştirilebilmektedir. Bu sahalardan sarraflıktan genetiğe, bilişim teknolojilerinden akıllı şehir planlamasına, sağlıktan gıdaya, hemen her tür sanayi üretiminde uygulama alanı bulan 3D yazıcılarda modellemeye ilişkin olarak baskı süresinde de farklılık göstermektedir” (Şendoğdu, 2020). Özellikle 3D teknoloji spor ekipmanlarını temin etme konusunda devrim niteliğindedir. Spor ortamlarında kullanılan 3D yazıcıların örnekleri ise; bisikletçilerin kaskları, kano yarışlarında kullanılan kürekler, koşucuların spor ayakkabıları, yarışlar için özel tasarım metal bisiklet çerçevesi, özel sporculara protez üretimi vb. şeklindedir. Bu gibi yöntemlerle 3D yazıcıların spor ortamında yaygın bir şekilde kullanıldığından söz edilebilir (Camkıran ve ark., 2021). Özellikle yüzme branşında, poliüretan isimli bir malzemeden üretilen özel mayolar sürtünmeyi azaltarak sporcunun suya batmasını önlediği tespit edilmiş (Oeffner ve Aluder, 2012) ardından müsabakalarda haksız rekabet yarattığı düşüncesinden hareketle kullanılması yasaklanmıştır.

Yasal Açıdan Değerlendirme:

Olimpiyat oyunlarının düzenlenmesine dair alanyazında yasal açıdan değerlendirme çalışmalarının eksikliği dikkatlerden kaçmamıştır. Bunun en önemli nedeninin Uluslararası Olimpiyat Komitesi ile olimpiyatları düzenleyen kent arasında “Olimpik anlaşmanın” imzalanmasının olduğu düşünülmektedir. “Olimpik Antlaşma, Olimpizmin temel ilkelerinin ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından kabul edilen kuralların ve tüzüklerin kodlanmasıdır. Olimpik Hareketin organizasyonunu, eylemlerini ve işleyişini yönetir ve Olimpiyat Oyunlarının kutlanması için gerekli koşulları belirler” (Olympic Charter, 2023).

Ek olarak Olimpik antlaşmada geçen olimpik hareketin üç ana bileşeni vardır. Bunlar; sadece Olimpiyat Komitesi, Uluslararası Federasyonlar ve Ulusal Olimpiyat Komitelerini değil

Olimpiyat Oyunları Organizasyon komitelerinin de hak ve yükümlülüklerini belirler. Bunların Olimpiyat Tüzüğüne uygun olması gerekmektedir (Olympic Charter, 2023). Uluslararası Olimpiyat Komitesi olimpiyat oyunlarını organize ederken ortaya çıkacak yasal hak ve yasakları Olimpiyat Tüzüğü ile belirlemeye çalıştığı düşünülmektedir. Ancak ister düzenlemelerdeki maddelerin kapsayıcılığının eksikliğinden isterse de firmaların akıl oyunlarından kaynaklandığı düşünülün ortada “sinsi pazarlama” diye bir gerçeklik vardır. Sinsi pazarlama ile firmalar olimpiyat oyunlarının resmi sponsorlarının haklarını ihlal etmektedir. Bu durumun Uluslararası Olimpiyat Komitesinin saygınlığını, ülkelerin olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapma isteklerini ve olimpiyat oyunlarına sponsor olmak isteyen firmaların taleplerini azaltacağı düşünülmektedir. Bu durum için Seguin ve arkadaşları (2005) büyük organizasyonlarda resmi sponsorların münhasırlığını garanti altına almak için organizasyonu düzenleyen kurumlarla tuzak pazarlamaya karşı mücadele stratejileri geliştirmek için birlikte çalışmalarını gerektiğini belirtmiştir.

“Tuzak pazarlama veya sinsi pazarlama , spor bağlamında, işletmelerin isimlerini, markalarını, ürünlerini veya hizmetlerini bir spor etkinliği veya müsabakası ile geniş bir yelpazedeki pazarlama faaliyetlerinden herhangi biri veya daha fazlası aracılığıyla izinsiz olarak ilişkilendirmesinden oluşur” (Townley ve ark., 1998). Diğer taraftan IOC olimpiyat oyunlarının marka değerini korumak ve Olimpik Hareketin ticari ortaklıkları ile iyi ilişkileri sürdürmek, olimpiyat sembolü gibi değerlerin izinsiz kullanımına karşı sınırlamalar getirmek için organizasyon komiteleri ile birlikte çalışmalar yürütmektedir (IOC Marketing Report Rio, 2016). Özellikle 2016 yılına gelindiğinde sahte Rio Olimpiyat Oyunları ürünlerinin satışını engellemek ve bunlarla mücadele edebilmek adına kamu yetkilileri ve marka koruma ekibi birlikte bir uygulama gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca lisanslı ürünlerin orijinalliğini kanıtlamak amacıyla holografik mühür ve etiketleri içeren özel bir tanımlama sistem geliştirilmiştir. Bu sayede çevrimiçi marka koruma önlemleri aracılığıyla sahte ürünlerle mücadele edilmiştir (IOC Marketing Report Rio, 2016). 2016 yılında olimpiyat oyunlarının teknoloji sponsoru Samsung olmasına rağmen Apple markası olimpiyatlarda yarışacak ülkelerin bayraklarını içeren ve bir nevi olimpiyat bayrağı hissi veren saat kayışları üretimi yaparak satışını gerçekleştirmiştir. Bunu karşılığında IOC’ye herhangi bir sponsorluk bedeli ödememiştir (Edin, 2016).

Çevresel Açından Değerlendirme:

Birtakım menfaatler elde edebilmek için ülkeler olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapabilmek için aday olmaktadır. Ancak olimpiyat oyunlarını düzenlemek sanıldığı kadar kolay değildir. Öncelikle bütün müsabakaların düzenlenebilmesi için belirli standartlarda tesislere ve sporcuların konaklaması için olimpiyat evlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Gerek tesislerin inşası aşamasında kullanılan malzemeler hususunda gerekse de tesislerin inşa edildiği yer planlanırken çevresel faktörler göz önünde bulundurulmalı ve çevreye zarar vermeyecek şekilde gerekli hassasiyetler gösterilmelidir. 1896 yılında ilk modern olimpiyat oyunları düzenlenmeye başladığı tarihten itibaren spor ve doğa arasındaki çatışma başlamış ve 1970’li yıllara gelindiğinde bu çatışma ciddi bir boyut kazanmıştır. (Güzel ve ark., 2009). Buna rağmen çevresel hassasiyet ancak 20 yıl önce IOC'nin gündemine girmiştir. (Noor, Fukushige, 2018).

1999'da spor topluluğu için, sporun sürdürülebilir gelişimini temin edebilmek için Olimpik Hareket tarafından sporcuların ele alabileceği özel konuları ve zorlukları vurgulayan bir Gündem 21'i kabul edilmiştir. “Olimpiyat ailesinin farklı üyelerinin Gündem 21 tavsiyelerini somut eylemlere ve programlara dönüştürmelerine yardımcı olmak için “IOC Spor, Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Rehberi” oluşturuldu” (IOC Guide, 2007). Bu kılavuz genel hatları ile doğal ortamında yapılan sporlar, çevrenin korunması ve çevreye saygılı spor için gerekli olan koşullardan bahsetmektedir. Bu karar ile IOC, olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmak için aday olan ülkelerin, özellikle olimpiyat müsabakalarının yapılması planlanan tesislerin tasarımında çevreye daha fazla duyarlı olunması gerektiğini vurgulamaktadır.

“Uluslararası düzeyde IOC, oyunları alacak şehirlerden birtakım çevresel getirilerin sağlanacağı yasal uygulamaları isteyerek ulusal düzeyde Milli Olimpiyat Komiteleri ülkedeki tüm spor etkinliklerini bu konuda bir çatı altında toplayıp, ortak hareket edilmesini sağlayarak ve bireysel düzeyde de tüm sporcular tutum ve davranış ile çevrenin korunması konusuna katkı sağlamada birer örnek olabileceklerdir” (IOC Guide, 2007). Bu minvalde Londra Olimpiyat Komitesi iklim değişikliği problemi ile ilgili bir takım önlemler almıştır. Bu önlemler arasında; olimpiyat oyunları ile ilgili tüm binaları 2006 standartlarına göre %15 daha verimli hale getirmek, sporcu köyünü bir önceki oyunların standartlarına göre %44 daha verimli hale getirmek, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması, geleneksel enerji kaynaklarına olan ihtiyacı yaklaşık %20 azaltmak için ve inşaat malzemelerinin %50'sini demiryolu veya nehir yoluyla taşımak gibi kavramlar yer almıştır (DCMS 2008,53).

Özellikle Sidney’de düzenlenen olimpiyat oyunları çevre ile ilgili hassasiyet düzeyi bir simge haline gelerek “yeşil oyunlar” olarak anılmıştır. “Yeni yönergeler kapsamındaki ilk Yaz Olimpiyat Oyunları olan Sydney, teklifini ilk "Yeşil Oyunlar" olarak tanıttı” (Noor, Fukushima, 2018). Sidney Olimpiyat Komitesi sürdürülebilir gelişim için birtakım çevresel ölçütler geliştirmiştir. Bu ölçütler, “olimpiyat tesislerin planlanması ve yapımı”, “enerji korunumu”, “su korunumu”, “atıkların önlenmesi ve azaltılması”, “hava, su ve toprak kalitesinin düzeltilmesi”, “önemli doğal ve kültürel çevrelerin korunumu” gibi temel ekolojik konulardır (İrklı Eryıldız ve Aydın, 2005). NOx ve PM10 emisyonlarını azaltmak için, 2008'de Pekin'de de trafik kontrol önlemleri uygulandı. İlk olarak, 1 Temmuz'dan 20 Eylül'e kadar, Euro I emisyonlarını karşılamayan tüm karayolu araçları (kamyonlar ve binek otomobiller dahil) Pekin yollarında standartlar yasaklandı (Huijuan ve ark., 2013). Çevresel etkiler açısından şehrin etkisiz bölgelerinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Raj ve ark., 2009). Özellikle olimpiyat oyunları için gerekli tesisler inşa edilirken şehrin atıl kalmış bölgeleri tercih edilebilir. Bu sayede şehrin muhtelif yerlerinde olimpiyatlar aracılığıyla bir miras kalmaktadır. Bu süreç atıklar ve çevre kirliliği, gürültü kirliliği ve enerji ve diğer kaynakların kullanımında talep artışına neden olur (Raj ve ark., 2009). Bu hususlarda çevreye karşı hassasiyet göz ardı edilmemelidir.

Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirme:

Sürdürülebilirlik kavramı olimpiyat oyunları gibi devasa organizasyonlar için oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Zira başlı başına olimpiyat oyunları ev sahibi kente ekonomik açıdan oldukça büyük maliyetlere neden olmaktadır. Bu maliyetler de sadece spor müsabakası

esnasında karşılığı alınması mümkün değildir. Bu durumda olması gereken yapılan maliyetlerin düşürülerek inşa edilen tesislerin olimpiyat oyunlarından sonra da kullanımına devam edilmesini sağlamak olacaktır. Mekânsal durum açısından önemli olan ve göz ardı edilmemesi gereken konu, yapılacak bütün olimpiyat tesislerinin, olimpiyatlar boyunca kullanılmasının ardından gelecekteki kentsel ihtiyaçlar ile uyumlu olamayabileceğidir. Alanyazında bu durum beyaz filler olarak anılmaktadır. Bu terim sadece belli organizasyonlarda kullanılabilen, organizasyon sonrasında atıl kalan ve kentte çok büyük alanlar kaplayan kullanımları ifade etmektedir (Erten, 2005). Olimpiyat mirasları, yani doğru bir planlama ile tesislerin organizasyon sonrası kullanımı, özellikle büyüyen ekonomiler için, olimpiyatların en cazibedici tarafı olarak görülmektedir. Olimpiyat mirası, ev sahibi şehir üzerinde en uzun etkiye sahip olan etkendir (Andranovich vd., 2001: 124). Kentsel dönüşüm ve ulaşım gibi altyapı iyileştirmeleri, olimpiyat teklifini kazanan bir kente önemli faydalar sağlayabilir; fakat bazı olimpiyat tesisleri olimpiyat sonrası dönemde çok az fayda sağlamaktadır (Ak, 2015). Bu durum doğrudan bilinçli planlama ile ilişkilidir. Dolayısıyla Erten'in (2005) dediği gibi "kentler sadece organizasyona odaklanmadan organizasyon sonrası dönemi de göz önünde bulunduran projeler geliştirmelidir".

Diğer taraftan olimpiyat oyunlarının mirası organizasyon sonrası bırakılan iz anlamına gelmektedir. Bu nedenle yalnızca olimpiyatlardan sonra kullanımı devam edilen tesisler değil, bireylerin ve kurumların yeni etkinlikler denemeleri, yeni beceriler kazanabilmeleri için ihlam kaynağı olmak ve yeni bağlantılar kurmalarını sağlamak da olimpiyat mirası anlamına gelmektedir (DCMS, 2008;8). Kısacası miras oyunlardan önce ve oyunlar sırasında yaptıklarımızdır. 2020 tokyo olimpiyat oyunlarında ise sürdürülebilirlik ve miras kavramlarına dair güzel çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sadece sıfırdan sekiz yeni müsabaka tesisi inşa edildi. 43 Olimpik ve Paralimpik mekanın yaklaşık 25'i Oyunlardan önce vardı ve bunların bir kısmı Tokyo 1964 Olimpiyat Oyunlarında kullanıldı. 1964 Olimpiyat oyunlarında kullanılan tesisler tadilata ve yenilemeye sokularak tekrar kullanılmıştır. Diğer mekanlar, inşaat maliyetlerini ve enerji kullanımını en aza indirmek için tasarlanmış geçici yapılarıdır. Olimpiyat oyunları için tedarik edilen ürünlerin yüzde doksan dokuzu ya yeniden kullanılacak ya da geri dönüştürülecektir. (www.olympics.com)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Olimpiyat oyunlarının düzenlendiği ülkede ekonomiden çevreye, sosyal yapıdan yasal düzenlemelere kadar geniş bir yelpazede etki düzeyine sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Olimpiyatlar gibi devasa etkinliklere ev sahipliği yapmak ülkelere küresel anlamda saygınlığı artırmaya ve uluslararası rekabette ön plana çıkmaya olanak tanır. Ancak olimpiyat oyunları sağlayacağı avantajlarının yanı sıra riskler de barındırmaktadır. Diğer bir ifade ile bu durum ev sahibi ülkenin lehine olabileceği gibi aleyhine de gerçekleşebilir.

Sporu anlamanın bir yolu ekonomik güçlere bakmaktan geçiyorsa diğer yolu da siyasetten geçmektedir. Siyaset ve ekonomi birbirilerinin ön koşulları gibidir (Zelyurt, 2021).. Her ne kadar IOC'nin boykot olaylarını engellemek için çıkarmış olduğu kanundan (Koryürek, 2003) sonra siyaset spor ilişkisi olimpiyatlar özelinde azalmış görülse de doğası gereği bu süreç devam etmektedir.

Alanyazın içerisinde olimpiyat oyunlarına dair sosyal (Öncel, 2018), teknolojik (Kassens-Noor ve Fukushima, 2018) ve yasal (Mestre, 2008) açılan değerlendirmeler olmasına rağmen çalışmaların sayısının yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği düşünülmektedir. Sürdürülebilirlik kavramına dair özellikle 2000’li yıllardan itibaren önemli önlemler alınmıştır (Güzel ve ark., 2009). Alınan bu önlemler Tu ve ark. (2023) tarafından ölçülmüş ve ev sahibi ülkeler olimpiyat oyunlarını düzenlemeden önceki ve düzenledikten sonraki şehrin yeşillendirilmesini karşılaştırdığında olimpiyatlarda sonra ev sahibi şehirlerde daha fazla yeşil alan olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Olimpiyat oyunlarının olumlu ve olumsuz sonuçlarının anlaşılabilmesi ardında birçok farklı dinamikler barındırabilir (Kahrman ve Yıldırım, 2019). Sonuç olarak bu tür devasa organizasyonlar farklı alanlarda yaratacağı etkiler öngörülerek uzman kişiler tarafından iyi planlanmalıdır.

ÖNERİLER

Tek bir olimpiyat oyunu evren ve örneklem olarak belirleyerek bütün başlıkların o olimpiyat oyunu özelinde derinlemesine bir şekilde değerlendirmeye alınmasının olimpiyat oyunlarının ortaya çıkardığı sonuçların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abel, J. R. (2012). Japan's sporting diplomacy: the 1964 Tokyo olympiad. *The International History Review*, 34(2), 203-220.
- Arnaud, P., & Riordan, J. (Eds.). (2013). *Sport and international politics: Impact of Facism and Communism on Sport*. Routledge.
- Basu, R. (2004). Tools for analysis-PESTLE analysis in implementing quality: a practical guide to tools and techniques. *London: Thomson Learning*, 98-100.
- Beijing Olympic Games Organization Committee. (2008). Pekin 2008 Olimpiyat Oyunları. Erişim adresi: <https://library.olympic.org/Default/digital-viewer/c-23655> Erişim tarihi: 23.01.2023 International Olympic Committee Marketing Report Rio (2016). <https://library.olympics.com/Default/digital-viewer/c-166381> Erişim tarihi: 23.01.2023
- Brent Ritchie, J. R. (1984). Assessing the impact of hallmark events: Conceptual and research issues. *Journal of travel research*, 23(1), 2-11.
- Brunet, F. (1995). An economic analysis of the Barcelona’92 Olympic Games: resources, financing and impact. *The Keys of success: the social, sporting, economic and communications impact of Barcelona*, 92, 250-285.
- Camkıran, N. , Sersan, V. & Yıldız, K. (2021). Spor Ortamında Teknoloji Kullanımına Yönelik Bir Derleme Çalışma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 162-177. DOI: 10.31680/gaunjss.913352
- Cebeci, K., & Zülfiöğlu, Ö. (2023). Beyaz Fil Sendromu Çerçevesinde Olimpiyatların Ekonomik ve Mali Boyutu Üzerine Değerlendirmeler. *Third Sector Social Economic Review*, 58(3), 1895-1916.
- Çolakoğlu, T., & Peçenek, A. C. (2020). Olimpiyat Oyunlarının Ülke Ekonomilerine Etkileri ve Ekonomik Olarak Karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 25(1), 1-11.

- Coşkun, A. (2007). *Ulus-Devletin Dönüşümü ve Meşruluk Sorunu*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DCMS (2008). *Before, During and After: Making the Most of the London 2012 Games*. London: DCMS.
- dos Santos, A. L. P. (2018). The educational program of the Olympic Games—Rio 2016. *The International Journal of Sport and Society*, 9, 19-35.
- Duygu, A. K. (2015). Olimpiyat oyunlarının ev sahibi kente etkileri açısından değerlendirilmesi. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 2(1), 1-19.
- Düzen, A. Ç., Kargün, M., & Çelik, T. (2022). Mega Spor Etkinliklerinin Sosyo-Ekonomik Etkileri. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2).
- Effects of the Olympic Announcement and the Actual Event on Property Values: The Case of the 2018 PyeongChang Winter Olympic Games. *Sustainability*, 14(14), 8687.
- Erten, S. (2005). Büyük ölçekli kentsel projeler ve olimpiyat oyunları: Atina 2004 olimpiyatları deneyimi. *Planlama Dergisi*, 2, 45-52.
- Essex, S., & Chalkley, B. (1998). Olympic Games: catalyst of urban change. *Leisure studies*, 17(3), 187-206.
- Georgiadis, K. (2010). The implementation of Olympic education programs at world level. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(5), 6711-6718.
- Girginov, V., Parry, J., & Parry, S. J. (2005). *The Olympic Games explained: a student guide to the evolution of the modern Olympic Games*. Psychology Press.
- Giulianotti, R. (2015). *Sport: A critical sociology*. John Wiley & Sons.
- Grix, J. (2013). Sport Politics and the Olympics. *Political Studies Review*, 11(1), 15–25. <https://doi.org/10.1111/1478-9302.12001>
- Guttman, A. (1988). The cold war and the Olympics. *International Journal*, 43(4), 554-568.
- Güzel, P. , Çoknaz, D. & Noordegraaf, M. A. (2009). Sürdürülebilir Kalkınmanın Çevre Boyutunda Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) Uygulamaları ve Olimpiyat Organizasyonları Kapsamında İncelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (2) , 24-34 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbd/issue/16389/171407>
- Han, S. J., Lee, W. J., Kim, S. H., Yoon, S. H., Ryu, W. S., Pyun, H., & Kim, D. (2022). Effects of the Olympic Announcement and the Actual Event on Property Values: The Case of the 2018 PyeongChang Winter Olympic Games. *Sustainability*, 14(14), 8687.
- Hashmi S., Mohsin, F. B. ve Ahmad, A. A. (2008). Economic impact studies of Beijing 2008 Olympic Games.
- Hill, C. R. (1992). *Olympic politics*. Manchester University Press.
- Huijuan, C., Fujii, H., & Managi, S. (2013). *Environmental Impact of the 2008 Beijing Olympic Games* (No. 2013-30). Economics Discussion Papers.
- IOC Guide to Sport, Environment and Sustainable Development, (2007). Erişim tarihi: 26.01.2023
- İrklı Eryıldız, D. & Aydın, A. (2013). Yeşil Olimpiyat Tasarım Anlayışına Bir Örnek: Sidney 2000 Projesinin İrdelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(1). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gazimmfd/issue/6663/88885>

- Kahrıman, C., & Yıldırım, H. M. (2019). Etkinliklerin Öteki Yüzü: Olimpiyat Oyunları Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1304-1319.
- Kassens-Noor, E., & Fukushige, T. (2018). Olympic technologies: Tokyo 2020 and beyond: the urban technology metropolis. *Journal of Urban Technology*, 25(3), 83-104.
- Kassens-Noor, E., & Fukushige, T. (2018). Olympic technologies: Tokyo 2020 and beyond: the urban technology metropolis. *Journal of Urban Technology*, 25(3), 83-104.
- Kessler, M. (2011). Only Nazi Games? Berlin 1936: The Olympic Games between Sports and Politics. *Socialism and Democracy*, 25(2), 125-143.
- Koryürek, C. (2003). Olimpiyatlar. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Koryürek, C. (2003). Olimpiyatlar. İstanbul: Akbank Yayınları.
- Mestre, A. (2008). The legal basis of the Olympic Charter. *International Sports Law Journal*, 1, 100.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign policy*, (80), 153-171.
- Oeffner, J., & Lauder, G. V. (2012). The hydrodynamic function of shark skin and two biomimetic applications. *Journal of Experimental Biology*, 215(5), 785-795.
- Olympic Charter. International Olympic Committee (2023), <https://olympics.com/ioc/olympic-charter>. Erişim Tarihi: 26.01.2023
- Öncel, A. (2018). Uluslararası Spor Organizasyonlarının Sosyoekonomik Etkileri: 2012 Londra Olimpiyatları Örneği ve Türkiye İçin Bir Değerlendirme. *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(22).
- Perera, R. (2017). *The PESTLE analysis*. Nerdynaut.
- Raj, R., & Musgrave, J. (Eds.). (2009). *Event management and sustainability*. Cabi. s.5.
- Rocha, C. M., & Fink, J. S. (2017). Attitudes toward attending the 2016 Olympic Games and visiting Brazil after the games. *Tourism Management Perspectives*, 22, 17-26.
- Şahin, Y. (2010). "Olimpiyat Kenti"nden "Olimpiyat Devleti"ne . *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (1), 73-80. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10218/125607>
- Séguin, B., Lyberger, M., O'Reilly, N., & McCarthy, L. (2005). Internationalising ambush marketing: a comparative study. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*.
- Townley, S., Harrington, D., & Couchman, N. (1998). The legal and practical prevention of ambush marketing in sports. *Psychology & Marketing*, 15(4), 333-348.
- Tu, Y., Chen, B., Yang, J., & Xu, B. (2023). Olympic effects on reshaping urban greenspace of host cities. *Landscape and Urban Planning*, 230, 104615.
- Ward, D. (2005). An overview of strategy development models and the Ward-Rivani model. *Economics Working Papers*, 6, 1-24.
- Wolfe, S. D., Gogishvili, D., Chappelet, J. L., & Müller, M. (2022). The urban and economic impacts of mega-events: mechanisms of change in global games. *Sport in Society*, 25(10), 2079-2087.
- Yurdigül, Y. & Ayhan, N. (2018). Olimpiyat Oyunları Tanıtım Filmlerinde Aday Şehir İmajı (2016, 2020, 2024, 2028 Olimpiyat Oyunları). *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi*

Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 20(35), 12-20 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/41837/494827>

Zelyurt, M. K. (2021). Spor Olgusuna ‘‘Sınıf’’ ve ‘‘Siyaset’’ Kavramlarından Bakan Marksist Bir Sosyal Bilimci: Kurthan Fiřek. *Sosyologca*, (22).